

*Розгон Ольга Володимирівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

ВИЗНАННЯ ШЛЮБУ УКЛАДЕНОГО ЗА КОРДОНОМ

Реєстрація одностатевих шлюбів – наразі ключова проблема, оскільки не усіх державах це можна зробити. У зв'язку з тим, що в Україні такі шлюби не укладаються, то одностатеві партнери укладають шлюб за кордоном, наприклад у США. Але пізніше значення набуває визнання чи невизнання зареєстрованого (існуючого) шлюбу.

Відсутність у законодавстві України будь – якої форми визнання одностатевих союзів призводить до того, що одностатеві партнери не вважаються офіційно членами сім'ї, отже, і не мають ніяких прав чи переваг як подружжя.

Право на шлюб визначається особистим законом наречених, тобто кожної з фізичних осіб, які подали заяву про укладення шлюбу. Особистий закон фізичної особи – це право держави, громадянином якої вона є кожна із цих фізичних осіб.

Закон кожної держави встановлює певні умови до укладання шлюбу, з відсутністю яких пов'язують його недійсність. Підстави недійсності шлюбу встановлені ст. ст. 22,24 – 46 СК України. Різностатевість наречених у багатьох державах є умовою для укладання шлюбу. Зокрема, різностатевість є тим головним чинником для України, який зупиняє визнання дійсності шлюбу, укладеного одностатєвою парою за кордоном.

Отже, шлюб, який укладений в одній державі, може бути не визнаний в Україні. Так, шлюб між громадянами України, які є одностатєвими, укладений за кордоном не визнається Україною як шлюб, тому що шлюбом за ст. 21 СК України є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

За ст. 58 ЗУ «Про міжнародне приватне право» шлюб між громадянами України регулює колізійне питання визнання дійсності шлюбу, укладеного за межами України. Це стосується ситуації коли укладається шлюб між громадянами України, громадянином України та іноземцем, шлюб між громадянином України та особою без громадянства.

Відповідно, щоб відносини регулювалися нормами міжнародного приватного права, то значення мають ті, шлюби, які укладені на території іноземної держави, за участю іноземців, органами іноземної держави.

Для визначення правового статусу наречених застосовують колізійні норми, а колізійні прив'язки як частина колізійної норми, допомагають кваліфікувати їх зміст. Найчастіше матеріальні умови шлюбу регулюються за допомогою

особистого закону осіб, які одружуються, а до форми шлюбу – закон місця його реєстрації.

Особистим може бути закон громадянства або ж закон місця проживання, який застосовується, наприклад, у Франції та Польщі. Тобто шлюб буде дійсним при умові, що таким буде закон місця проживання або закон громадянства нареченого на момент реєстрації шлюбу.

На відміну від цих держав, у США дійсність шлюбу вирішується за місцем його реєстрації. Але це впливає на можливість невизнання шлюбів, укладених за цими правилами за кордоном і призводить до проблеми «шкунтильгаючи шлюбів».

Вагоме значення має колізійна прив'язка закон місця укладання шлюбу («*lex loci celebrationis*»). Сутність якої зводиться до того, що закон, який діє в місці укладення шлюбу регулює його умови, форми і порядок укладання.

У деяких законодавствах спостерігається кумуляція колізійних прив'язок (наприклад, Грузія) де пріоритет має особистий закон або власний закон держави.

Регулюючи колізійне питання укладення шлюбу слід враховувати Конвенцію СНД про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 № 997009. За ст. 26 цієї Конвенції умови укладення шлюбу визначаються для кожного майбутнього подружжя законодавством Договірної Сторони, громадянином якого він є, а для осіб без громадянства – законодавством Договірної Сторони, що є їх постійним місцем проживання. А у відношенні перешкод до укладення шлюбу повинні бути дотримані вимоги законодавства Договірної Сторони, на території якої укладається шлюб.

Підсумовуючи, зазначимо, якщо при укладанні шлюбу громадянами України не було додержано вимог, які висуваються до укладання шлюбу, то такий шлюб може бути визнаний недійсним, у тому числі щодо порушення такої вимоги як різностатевість наречених. Якщо виникають зіткнення між правопорядками держав, у тому числі громадян України, яких є наречені або один із них, то це вирішується за допомогою колізійних прив'язок, зокрема, особистого закону, закону місця укладання шлюбу, закон суду тощо.